

DE OPLOSSINGEN VOOR DE MIGRATIECRISIS

3 experts over migratie

KNACK, 20 JUNI 2018

Op 28 en 29 juni beraadslagen de Europese regeringsleiders in Brussel over het migratievraagstuk. Het is een kwestie die het wezen van de Unie fundamenteel kan veranderen.

In dit migratiedossier leest u drie interviews met internationale experts die stuk voor stuk autoriteiten zijn op het vlak van het Europese migratiebeleid.

Volgens de architect van de Turkije-deal, Gerald Knaus, staat de EU voor beslissende weken. 'Wordt het een liberaal Europa, dat de universele mensenrechten erkent? Of wordt het een illiberaal Europa, zoals de Hongaarse premier Viktor Orbán dat voorstaat?'

Hoe splijtend de kwestie wel is, wordt dezer dagen duidelijk in 'gidsland' Duitsland. De Duitse minister van Binnenlandse Zaken Horst Seehofer (CSU) wil er, tegen de zin van bondskanselier Angela Merkel in, de grens sluiten voor asielzoekers die zich al eerder in een EU-land hebben gemeld.

Systematische grenscontroles, in het hart van de EU? Gerald Knaus noemt het idee dat je zo migranten kunt tegenhouden 'een totale illusie'. Maar net als de andere experts die op de volgende bladzijden aan bod komen, Alexander Betts en Leo Lucassen, beseft hij dat blijven aanmodderen ook geen optie is. In dit dossier formuleren de experts enkele alternatieven, met één rode draad: Europa moet zorgen voor een nieuw, humaan systeem dat vluchtelingen en migranten uitsluitel geeft nog voor ze de levensgevaarlijke overtocht maken.

Het Dublin-akkoord is ongeschikt voor grote aantallen migranten, zegt Alexander Betts (Oxford)

Migratie-expert Alexander Betts: 'Help vluchtelingen in hun herkomstregio'

Erik Raspoet

'Bouw geen muren op de Europese buitengrenzen of vooruitgeschoven selectiecentra', vindt de Britse migratie-expert Alexander Betts. 'Investeer in ankerplaatsen in veilige landen.'

De Britse politicoloog **Alexander Betts** staat in Oxford aan het hoofd van het befaamde Refugee Studies Center. Samen met zijn collega **Paul Collier** publiceerde hij vorig jaar *Refuge: Transforming a Broken Refugee System*, een veelbesproken boek dat het Europese migratiebeleid aan de kaak stelt. Van een aanpak van *heartless head* (vrijwel onverschillig toekijken hoe de Syrische vluchtelingencrisis totaal ontspoorde) ging het in één ruk naar de *headless heart*-aanpak van de Duitse bondskanselier **Angela Merkel**, en dan weer terug, want op 'Wir schaffen das' volgde een regressie naar gesloten grenzen en strakke migratiecontrole. De auteurs legden niet alleen de vinger op de zere plek, ze wezen ook de weg naar een duurzaam Europees asiel- en migratiebeleid. Pragmatiek en principes moeten daarbij hand in hand gaan, klinkt het.

Van selectiecentra in Tunesië of Libië worden alleen de mensensmokkelaars beter.

De nieuwe rechts-populistische regering van Italië weigert nog langer migranten toe te laten die op de Middellandse Zee van de verdrinkingsdood werden gered. De even prille socialistische regering van Spanje heet ze dan weer welkom. Breekt er een nieuwe fase aan in de Europese migratiecrisis?

Alexander Betts: Ik zie het veeleer als een verschuiving. De Middellandse Zee kent drie grote routes. Nadat de aanvoer via de Egeïsche zee al was afgesloten, gaat nu ook de centrale route naar Italië en Sicilië op slot. Gevolg: een verschuiving westwaarts richting Spanje en Portugal - landen die de voorbije jaren relatief weinig in beeld kwamen. De nieuwe Spaanse regering heeft vooral een geste willen doen. De vraag is hoe duurzaam de bereidheid tot solidariteit zal blijken. Dat zal afhangen van de omvang van de migratiestroom, en van intern politieke factoren, met name de reactie van de media en de publieke opinie wanneer er ineens veel meer migranten arriveren.

Bestaat er zoiets als een kantelpunt, een niveau van migratiedruk dat de bereidheid tot solidariteit doet omslaan in een roep om gesloten grenzen?

Betts: Er is geen wiskundige relatie tussen het aantal migranten en de politieke reactie, maar in de hele migratiecrisis hebben we pieken van solidariteit zien afwisselen met periodes van terugslag. Angela Merkels uitspraak 'Wir schaffen das' is een bekend maar geen uniek voorbeeld. Tien jaar geleden hadden alle Scandinavische landen sociaaldemocratische regeringen die voor een genereus migratiebeleid stonden. Intussen voeren in Denemarken en Noorwegen rechtse regeringen een restrictief migratiebeleid, terwijl Zweden zich opmaakt voor verkiezingen die volledig in het teken van migratie staan. Precies wat in Italië is gebeurd, een land dat zich lang tolerant had opgesteld. Dus ja, er is een kantelpunt, maar het valt niet precies te voorspellen wanneer het wordt bereikt.

De huidige EU heeft gewoonweg geen gemeenschappelijke visie en slagkracht om boven de belangenconflicten uit te stijgen

De Italiaanse vicepremier Matteo Salvini greep het recente Aquarius-drama aan om andermaal de afschaffing van het Dublin-akkoord te eisen, het systeem dat migranten verplicht asiel aan te vragen in het land waar ze de Europese Unie betreden. Goede timing, want Dublin staat volgende week centraal op de bijzondere migratietop van Europese leiders. Heeft Salvini gelijk?

Betts: Dublin is altijd een vorm van georganiseerde hypocrisie geweest. Het systeem, ontworpen om asielshoppen tegen te gaan, kan werken voor kleine aantallen migranten. En dan nog alleen in een ideale wereld, waar alle actoren hun rol solidair spelen, wat zelden of nooit het geval was. Voor grote aantallen is het systeem volstrekt ongeschikt. Het legt veel te veel druk op

buitengrenslanden zoals Italië en Griekenland, terwijl landen die zich achter kustlijnen of landmassa's kunnen verschuilen, geen solidariteit tonen. Kijk maar naar het spreidingsplan waarmee de Europese Commissie de druk op Griekenland en Italië hoopte te verminderen. Na twee jaar is het nog altijd dode letter.

Het Dublin-akkoord werd al meermaals bijgestuurd. Kan ze na een grondige hervorming toch nog van nut zijn?

Betts: Om Dublin te doen werken, is voluntarisme van alle lidstaten nodig, met financiële solidariteit en hervestigingsprogramma's. Allemaal vereisten die in het huidige Europa onhaalbaar blijken, al was het maar door de tegenstellingen tussen grenslanden en landen die zich door hun ligging immuun wanen voor migratie. De huidige EU heeft gewoonweg geen gemeenschappelijke visie en slagkracht om boven die belangenconflicten uit te stijgen.

Tijdens de recente migratietop in Luxemburg gonsde het van de alternatieve ideeën. Europa moet in Noord-Afrika selectiecentra bouwen om de migratiestroom naar het noorden in te dammen. Tunesië werd als mogelijke vestigingsplaats genoemd, al gaat de voorkeur van de Oostenrijkse kanselier Sebastian Kurtz uit naar Albanië. De centra moeten volgens hem zo onaantrekkelijk mogelijk zijn, om kandidaat-migranten te ontmoedigen. Ziet u daar heil in?

Betts: Laat me vooraf stellen dat ik de noodzaak van selecteren aanvaard. Een duurzaam asiel- en migratiebeleid moet een onderscheid maken tussen vluchtelingen die bescherming nodig hebben en economische migranten. Het plan om die triage naar derde landen te verplaatsen bestaat al twintig jaar, maar het blijft op dezelfde problemen botsen. De humanitaire kostprijs is onaanvaardbaar hoog. Triage in externe centra sleept eindeloos aan, en het veronderstelt samenwerking met transitlanden die niet in staat zijn de rechten van de migranten te beschermen.

Geldt dat bezwaar ook voor het Australische asielbeleid, dat door de Belgische staatssecretaris voor Asiel en Migratie Theo Francken (N-VA) als lichtend voorbeeld wordt bepleit?

Betts: Absoluut, Australië is een bijzonder schrijnend voorbeeld. De leefomstandigheden in Nauru, een van de eilandrepublieken waarmee Australië een akkoord heeft gesloten om er migranten te stockeren, zijn afschuwelijk. Migrant, ook families met kinderen, zitten er jarenlang in gesloten centra te vegeteren. Het aantal zelfmoorden is er schrikbarend. Dat is een aanfluiting voor de rechten van de mens, en een blamage voor een democratisch land dat heus wel middelen heeft om een humaan en duurzaam asiel- en migratiebeleid te voeren. Net zoals de landen van de EU.

Hoe moet dat beleid eruitzien?

Betts: Wat vluchtelingen betreft: geen muren op de Europese buitengrenzen of vooruitgeschoven selectiecentra bouwen. Laten we investeren in ankerplaatsen in veilige landen of regio's rond het conflictgebied waar de vluchtelingen vandaan komen. Ik denk aan kampen of andere onthaalfaciliteiten die vluchtelingen een perspectief bieden. Geef ze kans op werk, toegang tot onderwijs, dan zullen ze niet langer de nood voelen om verder naar Europa te trekken. 85 procent van alle vluchtelingen verblijft nog altijd in de herkomstregio, in buurlanden van conflicthaarden zoals Syrië, Afghanistan en Somalië. We hebben er alle belang bij om die te helpen zodat ze ginder kunnen blijven.

Wat met economische migratie?

Betts: Bied legale alternatieven aan voor circulaire migratie. Dat doe je niet door in Tunesië of Libië selectiecentra te bouwen, want daar worden alleen de mensensmokers beter van. Er hoeft niets te worden gebouwd, want de infrastructuur voor die selectie bestaat al. Ambassades en consulaten in herkomstlanden zijn het best geplaatst om een selectief visabeleid te voeren. Studentenvisa, gezinshereniging, humanitaire visa, arbeidsvisa, het hele instrumentarium ligt klaar. Bij zo'n beleid hoort ook *preference matching*: migranten krijgen niet noodzakelijk hun

eerste keuze, maar mogen naar het land dat het best aan hun profiel en vaardigheden beantwoordt. Maar dat vereist een gecoördineerde Europese aanpak.

De krachtlijnen

- Aanvaard selectie; maak een onderscheid tussen vluchtelingen en economische migranten
- Voor vluchtelingen: investeer in ankerplaatsen in veilige regio's rond conflictgebieden
- Voor economische migranten: voer een visabeleid via ambassades en consulaten in de herkomstlanden
- Het Australische model waar Theo Francken (N-VA) naar verwijst, is 'een aanfluiting van de mensenrechten'

Alexander Betts (38)

- **Hoogleraar** gedwongen migratie in Oxford, Verenigd Koninkrijk
- **Directeur** van het Refugee Studies Center Oxford
- **Auteur** van gezaghebbende boeken en artikels over migratie
- **Geeft TED-lezingen** en is een veelgevraagd opiniemaker rond de Syrische vluchtelingencrisis
- Treedt op als **expert** voor o.a. de Europese Raad, het VN-Ontwikkelingsprogramma, Unicef en de Internationale Organisatie voor Migratie

Gerald Knaus (ESI) gelooft niet in spreidingsplannen

Migratie-expert Gerald Knaus: 'Je kunt mensen niet verplaatsen als ze dat zelf niet willen'

Jeroen Zuallaert

De Europese Unie heeft nog enkele weken om een sluitend asielsysteem uit te werken, waarschuwt de Oostenrijker Gerald Knaus, de bedenker van de Turkijedeal.

We staan voor een beslissend paar weken, zegt **Gerald Knaus**. 'Het gaat al lang niet meer over de aanpak van de vluchtelingencrisis, maar over een veel fundamentele vraag: wat voor Europa willen we? Wordt het een liberaal Europa, dat de universele mensenrechten erkent? Of wordt het een illiberaal Europa, zoals de Hongaarse premier Viktor Orbán dat voorstaat?'

Knaus is een invloedrijk denker in de Europese coulissen. Als voorzitter van de denktank European Stability Initiative (ESI) was hij de architect van de vluchtelingendeal met Turkije, waarmee de Europese Unie in 2016 de influx van vluchtelingen in Griekenland drastisch terugschroefde en de facto de vluchtelingencrisis bezwoer.

Hoe kijkt u naar de politieke crisis in Duitsland? Daar dreigt de CSU de regering te laten vallen omdat de partij een hardere aanpak van het migratievraagstuk wil.

Gerald Knaus: De CSU staat dit jaar voor belangrijke lokale verkiezingen, en dat maakt de leiding duidelijk nerveus. De partij zit op de lijn van **Orbán**; ze wil de crisis aanpakken door aan te kondigen dat migranten voortaan teruggeduwd worden over de Oostenrijkse grens. Het bizarre is dat niemand die plannen mag zien. Ik was zonet zelf in de Bondsdag, en zelfs de CSU-parlementsleden weten niet wat erin staat.

Ik heb de indruk dat het vooral slogans zijn die dienen om bondskanselier Angela Merkel in diskrediet te brengen. Sowieso is het een totale illusie dat je 800 kilometer grens in het midden van de Schengenzone kunt afgrendelen voor migranten die voordien al een stuk of zes grenzen zijn overgestoken.

Het Australische model is volslagen onrealistisch. Het is onwaarschijnlijk dat ernstige politici het blijven verdedigen.

Gelooft u dat een Europees spreidingsplan er nog komt?

Knaus: Het is hoog tijd dat we enkele illusies van de hand doen. Er wordt altijd gezegd dat er geen spreidingsplan komt omdat de Visegrád-landen (*Hongarije, Polen, Slowakije, Tsjechië, nvdv*) dat niet willen. Onzin! De echte reden is dat het vrijwel onmogelijk is om mensen te

verplaatsen als ze dat zelf niet willen. Frankrijk heeft vorig jaar nog geen honderd vluchtelingen naar Italië kunnen transfereren. Waarom zouden we er dan nu plotseling in slagen om 40.000 mensen te verplaatsen naar landen als Polen, Tsjechië of Roemenië? Na twintig jaar Dublin-akkoord (*waardoor een asielaanvraag in het land van aankomst in de EU moet gebeuren, nvdv*) weten we dat dat niet kan lukken, en toch zijn we er al twee jaar over aan het palaveren. Het is verspilde energie.

Wat moet voor u de prioriteit zijn?

Knaus: Het zou veel gemakkelijker moeten zijn om mensen terug te sturen. Met de Turkijedeal kunnen we dat perfect: per migrant die we terugsturen, nemen we in ruil een erkende vluchteling op. Alleen wordt dat nu bijna niet gedaan. Het afgelopen jaar heeft Europa amper 29 mensen teruggestuurd, omdat het veel te lang duurt om de procedure rond te krijgen. In Italië, bijvoorbeeld, duurt die nu doorgaans vier jaar. Dat moet veel sneller kunnen. Eigenlijk zou elke asielzoeker binnen de twee weken een antwoord moeten hebben op zijn asielaanvraag. Met de beroepsprocedure erbij mag dat maximaal zes weken zijn.

Is het überhaupt mogelijk om in zulke korte tijd een asielaanvraag ernstig te behandelen?

Knaus: In Nederland gebeurt dat nu al. Hoewel de asielaanvraag daar maximaal zes weken duurt, worden de dossiers er veel nauwgezetter behandeld. Asielzoekers krijgen er ook veel betere bijstand, omdat de staat alle advocatenkosten vergoedt. De voorwaarden daarvoor zijn duidelijk: Europa moet meer middelen overmaken aan Griekenland en Italië om goede bureaus te organiseren, met competente ambtenaren en goede tolken. En we hebben natuurlijk terugnameakkoorden nodig met de landen van origine in Centraal-Afrika.

Hoe moet zo'n terugnameakkoord eruitzien?

Knaus: Mijn voorstel gaat als volgt: elke asielzoeker krijgt binnen de zes weken een finale beslissing. De landen van herkomst nemen alle uitgewezen asielzoekers terug. In ruil krijgt elk Afrikaans land een jaarlijks aantal verblijfsvergunningen, zodat enkele duizenden asielzoekers per jaar legaal in de EU kunnen werken.

Wat we nu echt nodig hebben, is een coherent grensbeleid, met snelle asielprocedures die erop gericht zijn om afgewezen asielzoekers snel te hervestigen

Waarom zouden die landen daarin geïnteresseerd zijn? Al die Afrikaanse migranten brengen hun economie honderden miljoenen op.

Knaus: Ons plan speelt daarop in. Die geldstromen hoeven niet te stoppen als we jaarlijks enkele duizenden migranten toelaten. Zij zullen niet langer hun leven moeten riskeren en worden niet langer uitgebuit. We moeten een soort minimale controle hebben van wie er binnenkomt. Het enige alternatief is de strategie-Trump: mensen zo slecht behandelen dat ze niet meer durven af te reizen.

Geloof u in het idee van een marshallplan voor Afrika, zoals Angela Merkel dat onlangs voorstelde?

Knaus: (*zucht*) Dat is nog zo'n slogan. Iedereen weet dat het niet de armste landen zijn waar mensen vertrekken. De helft van de migranten die in Italië aankomen, zijn Senegalezen en Nigerianen, omdat zij de middelen hebben om te migreren. Bovendien zie ik niet in waarom je ontwikkelingshulp voorwaardelijk zou maken. Veel van die hulp gaat naar alternatieve energie en terrorismebestrijding: dat zijn projecten waar we zelf voordeel bij hebben.

Ik zie maar één manier waarop geld kan helpen: als steun om vluchtelingen op te vangen in een regio waar er goede voorzieningen zijn. Als deel van de Turkijedeal investeert Europa 6 miljard euro in huisvesting en onderwijs voor vluchtelingen in Turkije. Dat is een goede investering, omdat het migranten een reden geeft om niet verder te trekken.

De Oostenrijkse bondskanselier Sebastian Kurz lanceerde vorige week het idee om asielzoekers in Albanië of Kosovo onder te brengen. Is dat bespreekbaar voor u?

Knaus: Dat concept houdt geen steek. Is dat een plan om 500 migranten onder te brengen, of is het er een voor 5000? Wat gebeurt er in die kampen? Wie is verantwoordelijk? En vooral: waarom zou zo'n kamp anderen tegenhouden om naar Europa te komen?

Ik zie er vooral een poging in om een verkapte versie van het zogenoemde Australische model in te voeren, waarbij migranten in kampen op Nauru en Papoea-Nieuw-Guinea worden ondergebracht. Dat model is voor Europa volslagen onrealistisch, om twee redenen. Ten eerste zijn de aantallen die in Australië proberen te komen veel kleiner. En ten tweede is dat systeem totaal failliet. De behandeling van de migranten in Nauru was zo slecht dat de Australische regering elke asielzoeker bijna 40.000 Australische dollar (*ongeveer 26.000 euro, nvdr*) heeft betaald om een proces te verhinderen. De meesten zitten nog altijd in Nauru: niemand weet wat met hen moet gebeuren. Het is onwaarschijnlijk dat ernstige politici dat model blijven verdedigen.

De Belgische premier Michel wil op de komende Europese top over migratie de Dublin-conventie hervormen. Vindt u dat een goed idee?

Knaus: Het is duidelijk dat Dublin als totaalconcept niet werkt. In 2015 waren er meer asielaanvragen in Denemarken dan in Griekenland: dan kun je moeilijk beweren dat de conventie strikt wordt nageleefd. Wat we nu echt nodig hebben, is een coherent grensbeleid, met snelle asielprocedures die erop gericht zijn om afgewezen asielzoekers snel te hervestigen. Zodra ze in de EU zijn, hebben we - tenzij we de Schengenzone opgeven - geen controle meer.

Ziet u, ondanks al het gedraal, toch ook licht aan het einde van de tunnel?

Knaus: O, jawel. De instroom is nu redelijk laag: de huidige crisis is een unieke mogelijkheid om eindelijk een sluitend systeem uit te werken. Maar dat zal alleen gaan als de regeringsleiders zich erachter zetten: de bureaucratie heeft er het leiderschap niet voor. De Turkijedeal is er pas gekomen toen **Angela Merkel** en de Nederlandse premier **Mark Rutte** zich ermee zijn beginnen te moeien. En het moet snel gaan. De komende weken worden cruciaal.

De krachtlijnen

- Elke asielzoeker moet binnen de zes weken een definitieve beslissing krijgen
- Landen van herkomst nemen alle uitgewezen asielzoekers terug
- In ruil krijgt elk Afrikaans land een jaarlijks aantal verblijfsvergunningen
- Het marshallplan voor Afrika dat Angela Merkel voorstelt is 'een slogan'

Gerald Knaus

- **1970: geboren** in Bramberg am Wildkogel, Oostenrijk
- **Studeerde economie** in Brussel, Oxford en Bologna
- **1994-1999:** werkt voor verschillende **ngo's** in Bulgarije en Bosnië en Herzegovina
- **Sinds 1999: stichter en voorzitter** van de denktank European Stability Initiative (ESI)
- **2001-2004: evalueert** de deelname van de Europese Unie aan de VN-missie in Kosovo
- **2016: bedenker** van de EU-deal met Turkije

Er is bij de bevolking wél een groot draagvlak voor een gezamenlijke oplossing, zegt Leo Lucassen (IISG)

Migratie-expert Leo Lucassen: 'Migratie is geen ziekte waar we een medicijn voor moeten vinden'

Jeroen de Preter

De Nederlandse migratie-expert Leo Lucassen blijft migratie bekijken van de positieve kant. 'Economieën kunnen alleen maar functioneren door arbeidsmigratie.'

Leo Lucassen is directeur onderzoek van het Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis (IISG) in Amsterdam. De voorbije jaren schreef hij internationaal opgemerkte boeken over migratie, zoals *Voorbij Fort Europa: een nieuwe visie op migratie* (2016) en *Winnaars en verliezers: een nuchtere balans van vijfhonderd jaar immigratie* (2015).

'Je schrijft de oplossing voor een zo ingewikkelde kwestie natuurlijk niet op de achterkant van een bierviltje', zegt de professor. 'Maar er zijn betere oplossingen denkbaar dan de huidige, zonder daarbij aan een aantal fundamentele principes te raken. Deze kwestie gaat de hele Europese Unie aan, en moet dus ook op Europees niveau geregeld worden: dat is het eerste principe. Het tweede principe is het vluchtelingenverdrag (*de Conventie van Geneve, nvdr*). Of je nu van vluchtelingen houdt of niet: zolang wij dat verdrag hebben ondertekend, en geen enkel land zijn handtekening heeft teruggetrokken, moeten we het respecteren.'

Europa probeert zijn grensbewaking meer en meer te outsourcen, met ronduit perverse gevolgen.

Hoe kan een Europese oplossing die het vluchtelingenverdrag respecteert eruitzien?

Leo Lucassen: Op dit moment laten we de vluchtelingen en migranten een levensgevaarlijke tocht maken, om vervolgens te bekijken wie aan de criteria voldoet om te mogen blijven. We organiseren zo een krankzinnige *survival of the fittest*, met de mensensmokkelaars als lachende derde. Het lijkt mij veel humaner en logischer om buiten de Unie aanmeldcentra op te richten, zowel in het Midden-Oosten als in de Hoorn van Afrika en West-Afrika. In de afgelopen jaren heb ik de Europese Commissie ideeën in die richting naar buiten horen brengen, maar ik heb nog niet eens het begin gezien van een beleidsmaatregel die daarbij aansluit. Blijkbaar ontbreekt het aan politieke wil.

Of aan geld?

Lucassen: Het huidige systeem, waarbij we de muren almaar hoger optrekken, kost óók veel geld. Bovendien zadelt het Griekenland en Italië op met de problemen, en heeft het van de Middellandse Zee de dodelijkste grens ter wereld gemaakt.

U stelde ook al voor om migratieagentschappen buiten de EU op te richten.

Lucassen: Mensen die recht hebben op asiel moet je erkennen, en zo snel mogelijk proberen te integreren in onze samenleving. Maar je hebt, vooral in Afrika, ook een groep mensen die primair naar Europa wil om er te werken -- daar is niets mis mee. Het idee van een migratieagentschap is bedoeld voor die groep. Hij is trouwens minder groot dan vaak wordt aangenomen. Na 1991 waren er in totaal per jaar gemiddeld 100.000 eerste asielaanvragen van Afrikanen in Europa; tussen 2014 en 2017 lag dat aantal tussen de 150.000 en de 200.000.

Zo'n agentschap zou na kunnen gaan wat die mensen precies kunnen en willen doen. Op basis daarvan kun je dan inventariseren in welke sectoren er vraag naar arbeid is. Je stemt zo, met andere woorden, het aanbod af op de vraag.

Zouden we op die manier niet de beste krachten uit Afrika wegzuigen?

Lucassen: Het eeuwige argument van de braindrain is niet erg overtuigend. Uiteraard zijn het de beter opgeleide en meest dynamische Afrikanen die migreren. Maar dat doen ze omdat ze geen mogelijkheden hebben om hun talenten in hun eigen regio te ontplooiën. Bovendien sturen velen van hen een groot deel van hun verdiensten terug naar de herkomstregio.

Er wordt vaak geroepen dat Afrika een marshallplan nodig heeft.

Lucassen:(zucht) Ik weet niet wat men daar precies mee wil zeggen. Afrika is geen land, het is een enorm continent, met landen die het heel goed doen en landen in diepe crisis. Ik zou eerst naar de handelsrelaties kijken: zorg voor een *level playing field*, en scherm onze markten niet onnodig af van producten uit Afrika.

Het idee dat mensen hun land niet zullen verlaten als de welvaart stijgt, is inderdaad onjuist

Migratiedeskundigen als de Britse econoom Paul Collier wijzen erop dat meer welvaart in Afrika in eerste instantie voor méér migratie zal zorgen.

Lucassen: Het idee dat mensen hun land niet zullen verlaten als de welvaart stijgt, is inderdaad onjuist. Meer welvaart betekent ook betere scholing en meer mogelijkheden om je kwaliteiten optimaal te verzilveren. In die zin zal - zeker op de korte termijn - ontwikkelingshulp leiden tot meer emigratie. Dat hoeft op zichzelf geen groot probleem te zijn: de landen waar die migranten naartoe gaan, kunnen van die kwaliteiten profiteren. Als ze dat *willen*, natuurlijk.

Vandaag hoor ik heel veel politici praten over de '*root causes of migration*'. Dat is een vreemd discours, want het gaat er impliciet van uit dat iedereen op z'n plek moet blijven zitten. Een principe dat we voor onszelf of hoger geschoolde buitenlanders overigens helemaal niet hanteren. Het hele *root causes*-verhaal doet het voorkomen alsof migratie een ziekte is waar we een medicijn voor moeten vinden. Dat is de omgekeerde wereld, en getuigt van een heel beperkte visie op wat migratie is. Economieën kunnen alleen maar functioneren door arbeidsmigratie. Alleen moet je ze wel zo organiseren dat zowel de zendende als de ontvangende regio er optimaal van profiteert.

U zei het zelf al: het huidige politieke klimaat gaat de andere richting uit. Als het over migratie gaat, lijkt het ieder voor zich en smelt de Europese eenheid weg als sneeuw voor de zon.

Lucassen: Daar wringt natuurlijk de schoen. Helaas realiseren we ons veel te weinig dat er bij de bevolking wel degelijk een groot draagvlak is voor zo'n gezamenlijke oplossing. Bovendien zijn

het de politici zelf die, afhankelijk van hun discours, dat draagvlak kunnen vergroten of verkleinen.

De Oostenrijkse kanselier Sebastian Kurz ziet heil in een opvangcentrum voor afgewezen asielzoekers 'op een weinig aangename plek' buiten de EU, maar wel in Europa.

Lucassen: Als ik het goed begrijp, wil hij centra oprichten waarin het de asielzoekers doelbewust onaangenaam wordt gemaakt. Dat druist natuurlijk in tegen alle humanitaire principes waarmee Europa zich graag op de borst klopt. In zekere zin kun je overigens zeggen dat we in Griekenland al zulke kampen hebben.

De Belgische staatssecretaris Theo Francken stelt voor om vluchtelingen die via Libië naar Europa willen komen te onderscheppen en op te vangen in Tunesië.

Lucassen: De kwaliteit van die oplossing hangt natuurlijk in hoge mate af van de manier waarop je de opvang in Tunesië organiseert. Als je dat niet op een fatsoenlijke, menswaardige manier doet, krijg je een variant op het voorstel van **Kurz**, maar dan buiten de EU. Bovendien zijn zulke pushbacks nog altijd strijdig met de principes van het vluchtelingenverdrag.

Dat klopt, maar dat verdrag wordt al omzeild door de deals met Turkije of Libië.

Lucassen: En door de deals met Niger en Mali. Europa probeert zijn grensbewaking meer en meer te outsourcen, met ronduit perverse gevolgen. Ja, we hebben nog een vluchtelingenverdrag. En ja, er lijken minder en minder vluchtelingen onze richting uit te komen. Maar de werkelijkheid is allesbehalve fraai. Turkije heeft de grens met Syrië ondertussen hermetisch afgesloten: de Syriërs kunnen geen kant meer uit. Voorkomen dat mensen überhaupt nog het territorium van de EU kunnen bereiken: daarop is alles nu gericht.

Op de Europese top, eind deze maand, zal één maatregel het vrijwel zeker halen: de verdere versterking van het grensbewakingsagentschap Frontex.

Lucassen: Op zich is samenwerking op EU-niveau toe te juichen, maar het is wel bijzonder wrang dat je maar met één punt overal de handen op elkaar krijgt: het weren van migranten. Als je niet tegelijk samenwerkt om een fatsoenlijk asielsysteem in het leven te roepen, hou je het bestaande systeem alleen maar in stand. Inclusief verdrinkingen, mensensmokkel en de onrechtvaardige verdeling van de lasten.

De krachtlijnen

- Richt aanmeldcentra op, zowel in het Midden-Oosten als in de Hoorn van Afrika en West-Afrika
- Integreer mensen die recht hebben op asiel zo snel mogelijk in de samenleving
- Voor economische migranten: richt een migratieagentschap op en stem de vraag af op het aanbod
- De 'opvangcentra op een onaangename plek' die de Oostenrijkse kanselier Kurz voorstelt 'druisen in tegen alle humanitaire principes'

Leo Lucassen (58)

- **Hoofd onderzoek** van het Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis (IISG) in Amsterdam

- **Publiceerde** in 2011, samen met zijn broer Jan, Winnaars en verliezers: een nuchtere balans van 500 jaar immigratie

- In **2016 schreef hij** (samen met Henk van Houtum) het manifest Voorbij Fort Europa: een nieuwe visie op migratie